

TÜRKİYE’DE İÇ GÖÇ VE EKONOMİK BÜYÜME

Prof. Dr. Yüksel BAYRAKTAR

İstanbul Üniversitesi, İktisat Fakültesi

Arş. Gör. Dr. Ayfer ÖZYILMAZ

Gümüşhane Üniversitesi, İİBF

ÖZET

Sanayileşmeyle birlikte artan işgücü talebi, kırsal bölgelerden kentlere olan göçlerin artmasına yol açmakta; bu durum bir yandan kentsel üretim ve tüketim hacmini etkileyerek iktisadi büyümeyi artırırken, diğer yandan azalan kırsal üretimle iktisadi daralmaya neden olabilmektedir. Bu nedenle göçlerin, göç veren kırsal bölgeler ile göç alan kentler üzerindeki etkisi farklılık göstermekte; genel ekonomik büyümenin sağlanmasında bölgesel büyüme ivmeleri belirleyici bir rol oynamaktadır. Bu çerçevede çalışmada 2008-2017 yılları arasında Düzey-2 bölgelerinde iç göçlerin ekonomik büyüme üzerindeki etkisi Havuzlanmış En Küçük Kareler, Sabit Etkiler ve Rassal Etkiler Modelleri ile ortaya konmaktadır. Elde edilen bulgulara göre, iç göçler iktisadi büyümeyi olumlu yönde etkilemektedir.

Anahtar Kelimeler: İç göç, işgücü göçü, ekonomik büyüme, bölgesel büyüme

INTERNAL MIGRATION AND ECONOMIC GROWTH IN TURKEY

ABSTRACT

Increasing labor demand with industrialization leads to increased migration from rural to urban areas; this situation on the one hand, increasing economic growth by affecting urban production and consumption volume on the other hand, it may cause economic contraction with decreasing rural pro-

duction. For this reason, the effect of migration on out-migration rural regions and the in-migration urban regions differ; regional growth accelerations play a decisive role in achieving overall economic growth. In this study, the effect of internal migration on economic growth is demonstrated with the POLS, Fixed Effects and Random Effects Models during the period of 2008-2017 for NUTS-2 in Turkey. According to the findings, internal migration affects economic growth positively.

Key Words: Internal migration, labor migration, economic growth, regional growth

GİRİŞ

Göç ve ekonomik büyüme, karşılıklı etkileşim içerisinde olan kavramlardır. Endüstriyel tesisler, doğal kaynaklar, limanlar ve tamamlayıcı sektörler ülkelerin belirli bölgelerine yoğunlaşmakta; bu durum ülkenin görece gelişmiş bu bölgelerine göçleri beraberinde getirmektedir. Bu çerçevede büyüme, göç için teşvik edici bir özellik taşıırken, göçler de emek faktörünün yanı sıra artan üretim ve tüketim hacmiyle ekonomik büyümeye olanak sağlamaktadır (Phan ve Coxhead, 2007: 2).

Göçler, tarih boyunca ülkelerin yapısal dönüşüm süreçlerinde büyümenin itici gücü olmuştur. Örneğin İngiltere’de, sanayi devrimi kırsal kesimden gelen göçlerle hız kazanırken, İngiltere’nin yanı sıra gelişmiş ekonomilerde sanayileşmeye paralel artan büyüme ivmesine bağlı olarak kırsal nüfusun toplam nüfus içerisinde payı belirgin bir şekilde azalmaya başlamış; kent nüfusu ise hızlı bir yükseliş ivmesine girmiş ve kentleşme olgusunu beraberinde getirmiştir (UNDP, 2009). Bu çerçevede göçler, kentleşmede itici rol oynarken; artan kentleşme ise ekonomik büyümeyi bir çok yönden etkilemeye başlamıştır (Bell vd., 2015: 55). Bu nedenle, kentleşme ve sanayileşmenin yanı sıra doğrudan yabancı yatırımların da yol açtığı işgücü talebinin önemli bir kısmını karşılayan göçler, büyüme üzerinde pozitif bir etkiye sahiptir (Noi, 2010: 8).

Kentsel ve kırsal bölgeler arasındaki sektörel yapı farklılıklarının sonucu olarak ortaya çıkan iç göçler, kırsal bölgeler ve kentler arasındaki kaynakların ve iktisadi faaliyetlerin yeniden dağılımında kilit bir rol oynamakta; bu durum ekonomik büyümede göçlerin önemini ortaya koymaktadır (Gurgand vd., 2014: 2). Örneğin Çin’de, iç göçler ve işgücü hareketliliği tarımdan endüstriyel ekonomiye geçişin önemli bir parçası olmuş ve sanayileşmenin olduğu bölgelerde artan işgücü talebi, kırsaldan gelen yüksek işgücü göçleri ile karşılanmıştır. Dolayısıyla 1978 yılı ekonomik reformu sonrasında Çin’in yakala-

miş olduğu hızlı büyüme ivmesinde, iç göçlerin önemli bir payı bulunmaktadır (Fang ve Dewen, 2008; Zhang, 2015: 2)

Göçler, yoksulluğu azaltmak yoluyla ekonomik büyümeyi pozitif etkilemektedir. UNDP 2009 raporuna göre, hem iç hem dış göçler yoksulluğu azaltmakta; iç göçmen sayısının dış göçmen sayısından dört kat daha fazla olduğu göz önüne alındığında, bu durum iç göçlerin yoksulluk ve büyüme üzerindeki kritik rolünü ortaya koymaktadır (UNDP, 2009). Özellikle Asya ve Afrika'da iç göç edenlerin büyük oranda yoksul kesimden oluşması, yoksulluğun azaltılmasında iç göçlere yönelik politikaların ön plana çıkmasına yol açmaktadır (Deshinkar ve Grimm, 2005: 51).

Göçler, işgücü piyasasını etkilemek suretiyle iktisadi büyümeye doğrudan ve dolaylı olarak katkı sağlamaktadır. İç göçler, kentlerde sanayi sektöründe artan işgücü talebine karşın ücretler üzerinde aşağı yönlü baskı oluşturmaktadır. Öte yandan beşeri sermayenin yanı sıra yarı vasıflı ve vasıfsız işgücünün artması, sanayi sektörünün gelişimine katkı sağlayarak iktisadi büyüme hızını artırmaktadır. Bunun yanı sıra girişimci göçmenler, kurdukları küçük ve orta ölçekli işletmeler ile iktisadi büyümeyi olumlu etkileyebilmektedirler (Oberai, 1981: 2; De Wind ve Holdaway, 2005: 3).

Göçlerin göç veren kırsal bölge ekonomilerine katkısı göçmen havaleleri ile ortaya çıkmaktadır. Kırsaldan kentlere olan göçlerde, göç etmeyen aile bireyleri göçmen havaleleri ile desteklenmekte; bu nedenle havaleler, kırsal yoksulluğun azaltılmasında önem arz etmekte ve göç veren kırsal bölgelerde ekonomik büyümenin kaynakları arasında yer almaktadır (De Braud ve Giles, 2008). Bunun yanı sıra göçmen havaleleri yoluyla tüketim harcamaları artmakta; bu durum ekonomide çarpan etkisi yaratarak büyümeyi olumlu yönde etkilemektedir (Deshinkar ve Grimm, 2005: 43). Örneğin Çin'de, 1990'ların sonunda Sichuan'daki gelir düzeyi düşük bir ilçede, il postanesi aracılığıyla gönderilen yıllık gelirler, ilçe hükümetinin toplam gelirinden beş kat daha yüksekti. Postane ile gönderilen para transferlerinin kayıt dışı havalelerin yalnızca yarısı olduğu göz önüne alındığında, bu durum göçmen havalelerin kırsal büyümedeki önemini ortaya koymaktadır (Huang Ping, 2003 akt. Ping ve Shaohua, 2005).

Kırsal bölgelerde eğitim harcamalarının finansmanında önemli bir ek gelir niteliği taşıyan göçmen havaleleri, beşeri sermaye stoğunu artırarak göç veren kırsal bölgelerde büyümeyi pozitif etkilemektedir (Chen, 2006). Beşeri sermayenin yanı sıra geriye göçlerde deneyim ve sermaye faktörü özellikle kırsal bölgelerin kalkınmasında sürükleyici bir rol oynamaktadır (Mendola, 2012).

Göçlerin kırsal bölge ekonomileri üzerindeki etkilerinden biri de tarımsal üretimin göstermiş olduğu ivme ile yakından ilgilidir. Tarımsal sektörden değerlendirildiğinde, kırsal işgücünün yanı sıra hasat zamanı önemli bir işgücü niteliğinde olan geçici tarım işçileri, gerekli işgücünün karşılanmasında kritik bir öneme sahiptir. Dolayısıyla yoğun göç veren bölgelerde azalan işgücü, ekonomisi tarıma dayalı bu bölgelerde iktisadi büyümeyi olumsuz etkileyebilmektedir. Yakar ve Yazıcı’ya (2009) göre, göçlerin seçiciliği (eğitim, cinsiyet, yaş vb) göz önüne alındığında, tarımda çalışan nüfusun azalmasının yanı sıra işgücü niteliğinin de değişmesiyle tarım alanlarının bir kısmı üretim dışı kalmakta; dolayısıyla tarımsal üretim göçlerden olumsuz etkilenmektedir. Bunun yanı sıra geride kalan hane halkının daha çok yaşlılardan oluşması, üretimin devamlılığını etkileyen diğer bir faktör olarak ön plana çıkmaktadır. Gurgand vd.’ye (2014) göre, göçler verimli yatırımlara yol açmadığı gibi kırsal nüfusun azalmasına ve buna bağlı olarak bu bölgelerde ön planda olan tarımsal faaliyetlerin daralmasına neden olmakta ve bu süreç bölgesel kalkınmayı olumsuz etkilemektedir.

1. Literatür

İç göçler, bir yandan sanayileşmeyle birlikte artan işgücü talebinin karşılanmasına olanak sağlayarak üretim hacmini artırmak suretiyle iktisadi büyümeyi artırırken, diğer yandan kırsal bölgelerde geliri pozitif etkileyerek bölge refahını artırmaktadır. Öte yandan beşeri sermaye kaybına ve tarımsal üretimin azalmasına yol açan göçler, kırsal bölgelerin kalkınma hızını yavaşlatabilmektedir. Ancak göçlerden olumlu yönde etkilenen sanayi sektörünün katma değerinin tarım sektöründen daha yüksek düzeyde olması, göçlerin genel ekonomik büyüme üzerindeki pozitif etkisini güçlendirmektedir.

Literatürde yaygın olan görüş, göçlerin ekonomik büyümeyi artırdığı yönündedir. Çünkü bireyler, yüksek doğal nüfus artış oranına sahip bölgelerden nispeten hızlı büyüme ivmesine sahip bölgelere göç etme eğilimindedirler. Bu çerçevede göçler, bir yandan sermaye ve işgücü gibi üretim faktörlerinin daha iyi tahsis edilmesine olanak sağlayarak iktisadi büyümeyi olumlu etkilerken, diğer yandan göçmen havaleleri ile kırsalda tüketim ve üretim hacminin genişlemesine katkı sağlamaktadır (Zhang, 2015: 117; De Wind ve Holdaway, 2005: 3). Bu nedenle havaleler, göç veren kırsal bölgelerde ekonomik büyümenin kaynakları arasında yer almaktadır (De Braud ve Giles, 2008). Ancak diğer bir yaklaşıma göre nitelikli ve verimli işgücü kaybına neden olan iç göçler, tarımsal üretimin azalmasına yol açarak kırsalda büyümeyi negatif etkilemektedir (Gurgand vd. 2014).

Cai (2001) Çin’de, Anh (2005) Çin, Bangladeş, Vietnam ve Filipinler’de, Deshinkar (2006) Hindistan, Çin, Endonezya ve Vietnam’da, Etzo (2008)

İtalya’da, De Brauw ve Giles (2008) Çin’de, Ackah ve Medvedev (2010) Gana’da, Noi (2010) Vietnam’da, Adams ve Cuecuecha (2010) Guatemala’da, Vakulenko (2014) Rusya’da, Zhang, (2015) Çin’de, Bell v.d. (2015) BM üyesi 96 ülkede iç göçlerin ekonomik büyüme üzerinde pozitif etkiye sahip olduğu bulgusuna ulaşmışlardır. Gurgand vd.’ye (2014) göre iç göçler, kırsal hane halkı gelirini artırmakla birlikte verimli yatırımlara yol açmadığı gibi tarımsal üretimi azaltmakta; bu nedenle bölgesel kalkınmada önem arz etmemektedir. Borozan’a (2017) göre ise, iç göçler Hırvatistan’da büyümeyle olumsuz etkilemektedir.

2. Veri Seti ve Yöntem

Bu çalışmada, 2008-2017 döneminde Türkiye’de Düzey-2 bölgelerinde iç göçlerin ekonomik büyüme üzerindeki etkisi test edilmektedir. Havuzlanmış En Küçük Kareler (HEKK), Sabit Etkiler (SE) ve Rassal Etkiler (RE) Modellerine yer verilen analizde, bağımlı değişken olarak reel Gayri Safi Katma Değer, bağımsız değişken olarak net iç göç hızı, eğitim, reel kamu harcamaları, istihdam ve dışa açıklığa yer verilmiştir. Kamu harcamaları Maliye Bakanlığından, diğer değişkenler TÜİK bölgesel istatistiklerden yararlanılarak oluşturulan model şu şekildedir:

$$LGSKD_{it} = \alpha_i + \beta_1 GÖÇ_{it} + \beta_2 EGT_{it} + \beta_3 KH_{it} + \beta_4 İST_{it} + \beta_5 DIŞA_{it} + u_{it} \quad (3.1.)$$

$LGSKD_{it}$: Reel Gayri Safi Katma Değer

$KGÖÇ_{it}$: Net göç hızı

EGT_{it} : Yüksel okul veya fakülte mezunu oranı

LKH_{it} : Reel kamu harcamaları

$İST_{it}$: İstihdam oranı

$DIŞA_{it}$: Dışa açıklık

Cari fiyatlarla TL bazında Gayri Safi Katma Değer ve kamu harcama değişkenleri bölgesel TÜFE verileri ile reelleştirilmiş ve logaritmik dönüşümleri kullanılmıştır. Dışa açıklık, ihracat ve ithalat toplamının GSYİH’ya oranlanması ile elde edilmiştir.

Çalışmada, Havuzlanmış En Küçük Kareler (HEKK), sabit etkiler (SE) ve Rassal Etkiler (RE) modelleri kullanılmış; sözkonusu modellere yönelik değişen varyans, otokorelasyon ve birimler arası korelasyon testlerine yer verilmiştir. Hem HEKK hem Rassal Etkiler Modellerinde değişen varyans ve otokorelasyona rastlanmıştır; bu nedenle Arellano, Froot, Rogers dirençli tahminci ile elde edilen model bulguları ortaya konmuştur.

Arellano(1987), Froot (1989) ve Rogers (1993) tarafından geliştirilen modelde, kalıntıların küme içerisinde korelasyonlu, kümeler arasında ise korelasyonsuz olduğu durumlarda dirençli standart hatalar üretilmiş olup parametrelere ait varyans tahmincisi aşağıdaki gibi ifade edilmektedir:

$$\text{Var}(\hat{\beta}) = \frac{N-1}{N-k} - \frac{M}{M-1} (X'X)^{-1} \sum_{i=1}^N X_i' \hat{u}_i \hat{u}_i' X_i (X'X)^{-1} \quad (3.2)$$

M burada küme sayısını, kümelerde yer alan birim sayısını, j. kümedeki i. Kalıntılıdır (Tatoğlu, 2016: 256).

Sabit etkiler modelinde, değişen varyans ve otokorelasyonun yanı sıra birimler arası korelasyona rastlanmış ve buna bağlı olarak Driscoll ve Kraay ile model tahmini yapılmıştır. Driscoll Kraay standart hataları dirençli kovaryans matrisinin diagonal elemanlarının karekökleri yardımıyla elde edilmektedir.

$$V(\tilde{\theta}) = (X'X)^{-1} \tilde{S}_T (X'X)^{-1} \quad (3.3)$$

olup \tilde{S}_T ise aşağıdaki gibidir: (Tatoğlu, 2017)

$$\tilde{S}_T = \check{\Omega}_0 + \sum_{j=1}^{m(T)} w(j,m) [\check{\Omega}_j + \check{\Omega}_j'] \quad (3.4)$$

3. Ampirik Bulgular

Türkiye’de 2008-2017 döneminde düzey-2 bölgelerinde iç göçlerin ekonomik büyüme üzerindeki etkisine yönelik Model-1 Havuzlanmış En küçük kareler (HEKK), Model-2 Sabit Etkiler (SE), Model-3 Rassal etkiler (RE) tahmincisini göstermektedir. Öncelikle söz konusu modellerde değişen varyansın saptanmasına yönelik yapılan testler ve bulguları Tablo 3.1’de yer almaktadır.

Tablo 3.1: Heteroskedasite Testleri

MODEL	MODEL-I HEKK	MODEL-II SE	MODEL-III RE
	Breusch-Pagan, Cook-Weiesberg Testi/ White Test	Birimlere Göre Heteroskedasitenin Değiştirilmiş Wald Testi	Levene, Brown ve Forsythe’nin Testi
Chi2	10.17 107.04	85.03	
Prob	0.0014 0.0000	0.0000	W0 için 0.00002501 W50 için 0.0051637 W10 için 0.00012167

Model-1’de Breusch-Pagan/ Cook-Weiesberg Testi ve White Test, Model-2’de Birimlere Göre Heteroskedasitenin Değiştirilmiş Wald Testi, Model-3’de Levene, Brown ve Forsythe’nin Testine göre her üç modelde birimlere göre değişen varyansın olduğu sonucuna ulaşılmaktadır.

Tablo 3.2: Otokorelasyon Testleri

Test İstatistiği	MODEL-I HEKK	MODEL-II SE	MODEL-III RE
	Durbin-Watson Testi/ Breusch-Godfrey Testi	Bhargava, Franzini ve Narendranathan’ın Durbin Watson Testi	Bhargava, Franzini ve Narendranathan’ın Durbin Watson Testi
DW Baltagi-Wu LBI	0.49973	1.0108658 1.4206394	1.0108658 1.4206394
Prob Chi2	0.0000 150.476		

Tablo 3.2.’de otokorelasyon için Model-1’de Durbin-Watson Testi ve Breusch-Godfrey Testine, Model-2 ve Model-3’de Bhargava, Franzini ve Narendranathan’ın Durbin Watson (DW) ve Baltagi-Wu’nun (LBI) yerel en iyi değişmez testleri yer almaktadır. Durbin-Watson Testi, Değiştirilmiş Bhargava et al. Durbin-Watson test istatistiği ve Baltagi-Wu LBI test istatistiği için elde edilen değerler, tüm modellerde kritik değer olan 2’den küçük olduğundan dolayı modelde otokorelasyon mevcuttur. Yine Model-1’ yönelik Breusch-Godfrey Testi olasılık değerine baktığımızda, bulgularda otokorelasyon olduğu yönündedir.

Tablo 3.3: Yatay Kesit Bağımlılığı Testleri

MODEL	MODEL-II SE
Pesaran’ın Testi	0.0000
Friedman’ın Testi	0.0000
Frees Testi	Frees test istatistiği 2.672 Q dağılımı kritik değerler 0.10 için 0.2559 0.05 için 0.3429 0.01 için 0.5198

Tablo 3.3.’de HEKK ve Rassal etkiler modellerinde birimler arası korelasyona testlerine yer verilmezken, Model-2’ye yönelik Pesaran, Friedman ve

Frees testlerine yer verilmiştir. Modelde yatay kesit bağımlılığının olmadığını gösteren hipotezi reddedilmekte; yani birimler arası korelasyon olduğu sonucuna ulaşılmaktadır.

Model-I’ ve Model-III’de değişen varyans ve otokorelasyon, Model-II’de değişen varyans, otokorelasyon ve birimlerarası korelasyon olduğu görülmüş; buna bağlı olarak Model-I ve Model-III’de Arellano, Froot, Rogers, Model-II’de Driscoll-Kraay Tahmincisi kullanılmıştır. Bulgular, Tablo-3.4’de gösterilmektedir.

Tablo-3.4: Model Sonuçları

	MODEL-I HEKK	MODEL-II SE	MODEL-III RE
Seçilen Yöntem	Arellano, Froot, Rogers Tahmincisi	Driscoll-Kraay Tahmincisi	Arellano, Froot, Rogers Tahmincisi
Sabit Terim	2.878425 (2.178164)	9.439007* (0.7579176)	9.168502* (0.9143434)
GÖÇ	0.0234742* (0.0045678)	0.0012994** (0.000596)	0.0018642*** (0.0011146)
EGT	0.007885 (0.0226575)	0.0718229* (0.0102033)	0.06924* (0.0098858)
LKH	0.8702699* (0.1445803)	0.4472563* (0.0538946)	0.4659977* (0.0658794)
İST	0.0146671** (0.006329)	0.0048144* (0.0009738)	0.0040968** (0.0020032)
DIŞA	1.716356* (0.4076826)	0.2277036** (0.1096548)	0.4321986** (0.1886224)
Olasılık	0.000	0.000	0.000
Within	0.9114	0.9808	0.9803
Gözlem sayısı	260		
Grup Sayısı	26		

Not: (*) ilgili katsayının %1’de, (**) %5’de, (***) %10’da istatistiksel olarak anlamlı olduğunu göstermekte; parantez içindeki değerler standart hataları ifade etmektedir.

Model-I’de net göç hızı ile GSKD arasında %1 anlamlılık düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı ve pozitif ilişki bulunmaktadır. Diğer değişkenler sabitken net göç hızındaki %1 puanlık artış, GSKD’i ortalama % 2.34 puan artırmaktadır. Kamu harcamaları ve dışa açıklık ile katma değer verisi arasında %1 anlamlılık düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı ve pozitif ilişki vardır. İstihdam ve katma değer arasında %5 anlamlılık düzeyinde istatistiksel olarak

anlamli ve pozitif ilişki bulunmaktadır. Eğitim ile GSKD arasındaki ilişki istatistiksel olarak anlamsızdır.

Model-II’de net g hızı ile gayri safi katma değer arasında %5 anlamlılık düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı ve pozitif ilişki bulunmaktadır. Net g hızındaki %1 puanlık artış GSKD’i ortalama %0.12 puan artırmaktadır. Eğitim, kamu harcamaları ve istihdam değişkenleri ile katma değer değişkeni arasında % 1; dışa açıklık ve katma değer arasında ise %5 anlamlılık düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı ve pozitif ilişki bulunmaktadır.

Model-III’te net g hızı ve gayri safi katma değer arasında %10 anlamlılık düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı ve pozitif ilişki bulunmaktadır. Net g hızındaki %1 puanlık artış GSKD’i ortalama %0.18 puan artırmaktadır. Eğitim ve kamu harcamaları ile katma değer verisi arasında % 1 anlamlılık düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı ve pozitif ilişki bulunmaktadır. İstihdam ve dışa açıklık ile katma değer verisi arasında % 5 anlamlılık düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı ve pozitif ilişki bulunmaktadır.

Her üç modelde de net g hızı ile GSKD arasında pozitif ilişki bulunmaktadır; yani göçler büyümeyi olumlu yönde etkilemektedir. Tüm modellerde kamu harcamaları, istihdam ve dışa açıklık büyümeyi artırmaktadır. Eğitim, Model-II ve Model-III’de büyüme üzerinde pozitif iken Model-I’de anlamsızdır.

SONUÇ

Üretimde işgücü ve beşeri sermaye stoğu olarak ön plana çıkan göçmenler, özellikle kentsel sanayinin gelişmesine pozitif katkı sağlamakta; bunun yanı sıra üretim ve tüketim hacminin artmasına yol aarak iktisadi büyümeyi olumlu etkilemektedir. G veren bölgeler açısından göçmen havaleleri ve işsizlik oranlarını azaltmak suretiyle büyümeyi olumlu etkileyen göçler, kimi zaman verimli işgücü kaybına yol aarak kırsal bölgelerde retilimi azaltarak büyümeyi negatif etkileyebilmektedir. Bu nedenle göçlerin büyüme üzerindeki etkisi işgücü, göçmen havaleleri, verimlilik gibi birçok faktöre bağlı olarak değişkenlik göstermekte; gün genel ekonomik büyüme üzerindeki nihai etkisi ise g alan ve güç veren yerlerin büyüme hızları tarafından belirlenmektedir.

Türkiye’de 2008-2017 döneminde Düzey-2 bölgelerinde i göçlerin ekonomik büyüme üzerindeki etkisine yönelik çalışmada, Havuzlanmış En Küçük Kareler, Sabit Etkiler ve Rassal Etkiler Modellerine yer verilmiş; her üç modelden birbirini destekler bulgular elde edilmiştir. Çalışmaya göre, i göçler ekonomik büyümeyi artırmaktadır. Bunun yanı sıra eğitim, kamu harcamaları, istihdam ve dışa açıklık değişkenleri kullanılmış; literatüre paralel sonuçlar elde edilmiştir. Buna göre söz konusu değişkenler, büyümeyi olumlu yönde etkilemektedir.

KAYNAKÇA

Ackah, C., Medvedev, D. (2010). “Internal Migration in Ghana: Determinants and Welfare Impacts”, **International Journal of Social Economics**, 39(10), 764-784.

Anh, D. N. (2005). “Enhancing the Development Impact of Migrant Remittances and Diaspora: The Case of Vietnam”, **Asia Pacific Population Journal**, 20(3), 111-122.

Bell, M., Charles□Edwards, E., Ueffing, P., Stillwell, J., Kupiszewski, M., Kupiszewska, D. (2015). “Internal Migration and Development: Comparing Migration Intensities Around the World”, **Population and Development Review**, 41(1), 33-58.

Borozan, D. (2017). “Internal Migration, Regional Economic Convergence, and Growth in Croatia”, **International Regional Science Review**, 40(2), 141-163.

Cai F., Wang D., (2008). “Impacts of Internal Migration on Economic Growth and Urban Development in China, Institute of Population and Labour Economics”, Institute of Population and Labor Economics CASS, <http://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download?doi=10.1.1.591.453&rep=rep1&type=pdf>

Cai, F. (2001) “Zhongguo renkou: liudong fangshi yu tujing (China’s Population: Ways and Channels of Migration), Sheke Wenxian Chubanshe, Beijing, akt. Huang, P., Shaohua, Z. (2005). “Internal Migration in China: Linking it to Development”, International Organization for Migration.

Cengiz, S., Baydur, C. M. (2010). “Kırdan Kente Göç ve Tarımsal Verimlilik: Türkiye Örneği”, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 19(2), 85-98.

De Braud, A., Giles J. (2008). “Migrant Labor Markets and the Welfare of Rural Households in the Developing World: Evidence from China”, **Policy Research Working Paper**, No. 4585.

Deshingkar, P. (2006). “Internal Migration, Poverty and Development in Asia: Including the Excluded”, **IDS Bulletin**, 37(3), 88-100.

Deshingkar, P. Grimm, S. (2005). “Internal Migration and Development: A global Perspective”, **International Organization for Migration**, No. 19.

De Wind, J., Holdaway, J. (2005), “Internal and International Migration in Economic Development”, Fourth Coordination Meeting on International Migration, United Nations, New York.

Etzo, I. (2008). "Internal Migration and Growth in Italy", **MPRA Working Paper**, No. 8642, Munich, Germany.

Fei, J.C.H., Ranis G. (1961). "Theory of Economic Development", **The American Economic Review**, 51(4), 533-565.

Gurgand, M., Thomas V. ,Yue X. (2014). "Internal Migration and Rural Development in China: A Case Study Using the 2001 Hukou System Reform", <https://afse2015.sciencesconf.org/61844/document>

Huang, P.2003 "China: Rural Problems under uneven Development in Recent Years", In Lau Kin Chi and Huang Ping (Eds), *China Reflected*, 2003, Arena Press, Hong Kong **akt**. Huang, P., Shaohua, Z. (2005). "Internal migration in China: Linking it to Development", International Organization for Migration.

Huang, P., Shaohua, Z. (2005). "Internal migration in China: Linking it to Development", International Organization for Migration, https://dr.ntu.edu.sg/bitstream/handle/10220/44148/Internal%20migration%20in%20China_Linking%20it%20to%20development.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Lewis, W. A. (1954). "Economic Development with Unlimited Supplies of Labour", *The Manchester School of Economic and Social Studies*, 22(2), 139-92.

Mendola, M. (2012). "Rural Out-Migration and Economic Development at Origin: A Review of the Evidence," **Journal of International Development**, 24(1), 102-122.

Noi, H. (2010). "Internal Migration Opportunities and Challenges for Socio-economic Development in Vietnam", United Nation Development Program, Vietnam.

Oberai, A.S., Singh, H.K.M. (1981). "Migration, Unemployment and the Urban Labour Market: a Case Study of Ludhiana in the Indian Punjab" **Population and Labour Policies Programme Working Paper**, No. 113.

Phan, D., Coxhead, I. (2010). "Inter-Provincial Migration and Inequalities During Vietnam's Transition", **Journal of Development Economics**, 91(1), 100-112.

Richard A., Cuecuecha, A. (2010). "Remittances, Household Expenditure and Investment in Guatemala" **World Development**, 38(11), 1626-1641.

UNDP (2009) "Human Development Report 2009- Overcoming Barriers: Human Mobility and Development", **United Nations Development Programme**, New York.

Vakulenko, E. (2014). “Does Migration Lead to Regional Convergence in Russia?”, **Higher School of Economics Research Paper**, No. 53,

Yakar, M., Yazıcı, H. (2009). “Emirdağ İlçesinde Göçlerin Tarım Alanlarına Etkileri”, **Coğrafi Bilimler Dergisi**, 7(2), 163-176.

Yang, D., Park, A., Wang, S. (2005). “Migration and Rural Poverty in China”, **Journal of Comparative Economics**, 33(4), 688-709.

Zhang, X.(2015). The Effects of Internal Migration on Regional Inequality in China: Evidence From Panel Data Analysis, Unpublished PhD Thesis, University of Pittsburgh.